

Sports and the Church: Catholic Context

UDC: 272/273:796/799

DOI: <https://doi.org/10.15421/172344>**Piasta Ruslan****Ph.D., Asoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-7905-3719>, pyastaua@gmail.com*****Ivano-Frankivsk Academy Ivana Zolotoustoho (Ivano-Frankivsk, Ukraine)***

Abstract

Taking into account the role of physical education as a means of developing physical, moral-willed, mental abilities and professional-applied skills of a person, physical culture and sports should occupy an important place for Christians. Caring mainly about the soul and eternal life in heaven, a Christian does not neglect to care about the body and life on the earth, because the apostle Paul calls the body the vessel of the soul (Holy Scripture, 2007, 2 Cor. 4, 7). The relevance of the research is to satisfy the interest of society (especially Christian) in the objective understanding and attitude to sports, based on moral principles and science presented by the Catholic Church.

The **purpose** of the article is to establish the role of sports in Christian life, the formation of moral and intellectual abilities of a person for the harmonious development of the personality at the present stage and that physical culture and sports do not contradict the Christian teachings of the Catholic Church.

Main results. A brief retrospective analysis of the moral and theological teaching of the Catholic Church regarding the importance of sports and physical culture in society and the importance of their cooperation has been carried out.

Conclusions. The role of sports in the formation of personal qualities is strengthened in the connection with its social essence and the possibility of developing spirituality in a person. The Church respects sports because it values everything that constructively contributes to the harmonious and integral development of a person, soul and body. Religion and sports improve and form a person in their spiritual and physical hypostasis. That is why cooperation, coordination, and contacts of the Church with representatives of sports and social and educational organizations are needed. Such cooperation between church and sports organizations can have a social effect and positive consequences in the development of the civil society. There are no theological or worldview obstacles in the cooperation between Christian Churches and the world of sports.

Keywords: d Church, sports, physical exercises, athletes, health, body, life, physical culture, morality

Спорт і церква: католицький контекст

П'яста Руслан***Івано-Франківська академія Івана Золотоустого (Івано-Франківськ, Україна)***

Анотація

Зважаючи на роль фізичного виховання як засобу розвитку фізичних, морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок людини, для християн фізична культура і спорт мають займати важливе місце. Піклуючись головним чином про душу і про вічне життя на небі, християнин не залишає турботу і про тіло, про життя на землі, адже апостол Павло називає тіло посудиною душі (Святе Письмо, 2007, 2 Кор. 4, 7). Актуальність дослідження полягає у задоволенні інтересу суспільства (особливо християнського) в об'єктивному розумінні та ставленні до спорту, ґрунтуючись на моральних принципах та науці, яку подає Католицька Церква.

Метою статті є з'ясування ролі спорту у християнському житті, формування морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини, гармонійного розвитку її особистості на сучасному етапі і що фізична культура та спорт не суперечать християнському вченню Католицької Церкви.

Основні результати. Проведено короткий ретроспективний аналіз морально-богословського вчення Католицької Церкви щодо значення спорту та фізичної культури у суспільстві та важливості їх співпраці.

Висновки. Роль спорту у формуванні особистісних якостей підсилюється у зв'язку з її соціальною сутністю та можливістю розвитку духовності у людині. Церква шанує спорт, оскільки цінує все, що конструктивно сприяє гармонійному та цілісному розвитку особи, душі й тіла. Релігія і спорт вдосконалюють і формують людину в її духовно-тілесній іпостасі. Тому потрібна співпраця, координація і контакти Церкви із представниками спорту та громадсько-простітінських організацій. Така співпраця між церковними та спортивними організаціями може мати соціальний ефект і позитивні наслідки у розбудові громадянського суспільства. Жодних богословських чи світоглядних перешкод не існує у співпраці між християнськими Церквами та світом спорту.

Ключові слова: Церква, спорт, фізичні вправи, спортсмени, здоров'я, тіло, життя, фізична культура, мораль

Вступ.**Постановка проблеми.**

З давніх-давен фізичні вправи використовуються не тільки для розвитку рухових якостей людини, тренування сили, швидкості та витривалості. Фізична культура здобула визнання як незамінний засіб розширення й розвитку функціональних можливостей організму людей різного віку, профілактики й лікування захворювань, досягнення довголіття. Фізичне виховання є головним напрямом впровадження фізичної культури і становить органічну частину загального виховання, покликану забезпечувати розвиток фізичних, морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок людини. Тому для християн фізична культура і спорт мають займати важливе місце.

Піклуючись головним чином про душу і про вічне життя на небі, християнин не залишає турботу і про тіло, про життя на землі. Душа може жити і діяти на землі не інакше, як в тілі. А звідси випливає обов'язок піклуватися про життя у здоровому тілі. Ап. Павло називає тіло посудиною душі (Святе Письмо, 2007, 2 Кор. 4, 7). Тому безплідно протиставляти людській природі душу й тіло, бо вони складають цілість, і як душа впливає на тіло, так само стан тіла впливає на душу. Актуальність дослідження полягає у задоволенні інтересу суспільства (особливо християнського) в об'єктивному розумінні та ставленні до спорту, ґрунтуючись на моральних принципах та науці, яку подає Католицька Церква.

Упродовж історичного розвитку людства такі соціальні явища як фізична культура і релігія мали значний вплив на формування окремої особистості та суспільства загалом. Історії фізичної культури, так само, як історія релігії та Церкви, присвячено багато наукових праць. Проте ще недостатньо висвітлено взаємодію цих двох соціальних явищ у ході розвитку суспільства.

Церква теж ніколи не стояла осторонь питань, що стосуються здоров'я людини. Так, у Кодексі Канонів Східних Церков, канон 629 говорить: «Усі вихователі повинні старатися приділяти увагу цілісному формуванню людської особи так, щоб через гармонійний розвиток фізичних, інтелектуальних і моральних якостей юнаки, наділені християнськими чеснотами, готувались до досконалішого пізнання і любові Бога, до правильного усвідомлення людських і моральних цінностей, прийняття їх зі справжньою свободою й одночасно розвинутим почуттям справедливості і суспільної відповідальності для досягнення разом з іншими братньої спільноти» (Кодекс Канонів Східних Церков, 1995, с. 180).

Спорт поступово втрачає свою «душу». Дух утилітаризму та гедонізму все більше заповнює сферу фізичної культури та спорту. Тому культурні та суспільні явища, спричинені новими, часом

неконтрольованими свободами, розкутістю та новими пастками, ще потребують правильної оцінки.

Серед досліджень проблематики погляду Католицької Церкви щодо спорту стала корисним відзначити офіційні документи Католицької Церкви, енцикліка «Євангеліє Життя» Івана Павла II (1995); Кодекс Канонів Східних Церков (1995), Хартія працівників служби охорони здоров'я (2010). Також документ Дикастерії у справах мирян, сім'ї та захисту життя «Якнайкраще себе проявити» (Dicastero per, 2018)—щодо християнського бачення спорту і людини. У п'яти розділах на 50 сторінках проаналізовано історію явища спортивної діяльності, запропоновано його антропологічний аналіз з погляду цінностей та розглянуто його виклики й викривлення, як от допінг і корупція. Документ завершується описом ставлення Церкви до цієї сфери, підкреслюється, що не існує «християнського спорту», але є «християнський погляд на спорт».

Важливими у написанні даної статті були збірки статей, зокрема збірка «Церква і спорт: на шляху до співпраці» (2003), яка дає нам зрозуміти правильне ставлення Церкви до фізичного виховання та спорту. Показує нам шлях, що спорт повинен служити не тільки здоровому способу життя, але й служити Богові. Тому спорт повинен виходити за межі суто фізичної сили, щоб провадити нас шляхом моральної сили і величі.

Серед найновіших публікацій, присвячених проблемі співвідношенні Церкви і спорту, зокрема слід згадати дослідження вітчизняних дослідників, таких як С. Кулик та А. Веремчук (2021), Б. Жалба і Т. Базиліук (2019), Н. Куліш (2021), А. Куліш та В. Турпітько (2020), Д. Кубай (2021), А. Литвинець (2015), а також польської дослідниці С. Погодзінської (2010), італійський дослідників А. Де Ото (De Oto, 2017), А. Палма (Palma, 2019), Р. ді Страті та М. Канторі (Strani, & Cantori, 2022). Окремі тези їхніх досліджень були враховані у процесі розробки досліджуваної проблематики.

Метою статті є з'ясування ролі спорту у християнському житті, формування морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного розвитку її особистості на сучасному етапі та доведення тези, що фізична культура та спорт не суперечать християнському вченню Католицької Церкви.

Результати дослідження.

Довгий час спортивні філософи та вчені намагалися визначити визначення, яке підходить для спорту. Це непросте завдання також тому, що досі не існує загального визначення. Крім того, слід сказати, що спорт — це явище, яке піддається історичним змінам. Те, що сьогодні вважається спортом, завтра може ним не стати і навпаки. Тому буде важко знайти визначення спорту. Однак це не означає, що деякі загальні елементи, повсюдно віднесені до спорту,

не можна визначити. Термін «спорт» неоднозначний і застосовується як у вузькому, так і в широкому значенні. До того ж у ряді мов цей термін набув вельми різне, а нерідко і вкрай невизначене значення (коли, наприклад, «спортом» називають і олімпійські ігри, і змагання у карти та розважальну прогулянку на яхті).

Щоб уникнути непорозуміннь щодо точності професійної термінології, фахівцю фізичного виховання потрібно дотримуватися чітких визначень, що відносяться до спорту.

Існує багато визначень спорту. Одне з них визначає спорт як мирне змагання, суть якого полягає в індивідуальному або командному суперництві (за певними правилами), що здійснюється відповідно до принципів чесної гри та прагненням досягти найкращих можливих результатів, та з метою відпочинку та вдосконалення власних фізичних якостей. Це комплексна спроба визначити сутність спорту з урахуванням різних аспектів підходу до фізичної активності (Pogodzińska, 2010, с. 122).

Документ Католицької Церкви «Якнайкраще себе проявити» зазначає, що спорт – це кожна «фізична діяльність у русі, індивідуальна чи колективна, яка має ігровий чи змагальний характер та кодифікована системою правил, із результатами, які можна порівнювати одні з одними за умов рівних можливостей» (Dicastero per, 2018).

Ще святий папа Іван Павло II запропонував ефективно визначення, вбачаючи у спорті «форму тренування тіла й духа», зауважував, що спорт не є «чистою фізичною могутністю та ефективністю м'язів, але також має душу та повинен проявляти своє цілісне обличчя» (Dicastero per, 2018).

Церква веде діалог із спортом з перших років свого існування. Для обґрунтування фізичної культури у світлі Святого Письма виняткове значення мають висловлювання апостола Павла. Актуальним для розгляду спорту є його заклик піклуватися про тіло, яке є храмом Божим (Святе Письмо, 2007, 1 Кор 3:16; 6:19). Це зобов'язання вимагає не тільки утримуватися від заподіяння шкоди тілу, але й закликає до дій, які захищають, плакають і вдосконалюють його. Хоча посилення на спортивні метафори можна знайти у Святому Письмі, наприклад, свідчення про традицію організації ігор (2 Макк 4, 18) або використання спортивної номенклатури (пор. Муд 4, 2; пор. Сир 4, 28), лише святий Павло визнає суттєві риси спортивної діяльності і пов'язує їх з християнським життям. Слід зазначити, що його згадка про спорт не є дослідженням природи чи аналізом самої спортивної діяльності, але кожна згадка про спорт нерозривно пов'язана з вірою і життям віруючої людини. Таким чином, воно має глибоко релігійний підтекст (Strani, & Cantori, 2022, с. 14).

Відомо, що святий апостол Павло використовував спортивні метафори, щоб пояснити християнське

життя язичникам: «хіба не знаєте, що ті, які біжать на перегонах, біжать усі, але лиш один бере нагороду? Біжіть так, щоб її досягнути!» (Святе Письмо, 2007, 1 Кор. 9, 24).

Святіший Отець Іван Павло II на проповіді під час урочистої Божественної Літургії на Олімпійському стадіоні в Римі, яку він очолив 29 жовтня 2000 року, на ці слова апостола Павла говорить так: «у Коринті, де апостол Павло проповідував Євангеліє, був дуже великий стадіон, де відбувалися ігри. Користаючи з такої нагоди, апостол, щоб заохотити християн цього міста бути до кінця наполегливими у «бігу» життя, послуговується прикладом спортивних змагань... За допомогою метафори високого здорового спортивного духу він висвітлює цінність життя, порівнюючи її з бігом до мети не лише земної і короткочасної, але вічної. Біг, у якому не лише один, а й усі можуть бути переможцями» (Іван Павло II, 2003, с. 9). Цими словами папа Іван Павло II запросив усіх, хто займається різними видами спорту, до серйозних роздумів і навернення, «бо навіть світ спорту не може ухилитися від динамізму даного Провидінням» (Іван Павло II, 2003, с. 9). Тут папа мав на увазі те, що усі зміни, що відбуваються у світі, не виключаючи світу спорту, мають Боже Провидіння.

Дорікати Церкві, що вона, мовляв, не піклується про тіло та розвиток фізичної культури, є так само далеким від правди, як і намагатися обмежити діяльність Церкви суто релігійними та духовними справами. «Чи ви, отже, їсте, чи п'єте, чи що-небудь робите, – писав апостол Павло у посланні до Коринтян, – усе робіть на славу Божу!» (Святе Письмо, 2007, 1 Кор. 10, 31). Отже апостол Павло говорить про фізичну діяльність і спорт, який треба розуміти під словами «чи що-небудь робите». До речі, святий Павло часто висловлюється про це зрозуміло, тобто про біг, як вже згадувалося вище, або єдиноборства, говорить не критикуючи чи засуджуючи, але з християнським підходом, ушляхетнюючи спортивну діяльність. Знову ж у посланні до Коринтян апостол пише: «Хіба ви не знаєте, що ваше тіло – храм Святого Духа, який живе у вас?...Тож прославляйте Бога у вашому тілі!» (Святе Письмо, 2007, 1 Кор. 6, 19).

Спорт, таким чином, знаходячи свою основу і виправдання у Святому Письмі, є дуже доброю метафорою самовдосконалення людини, її шляху до Бога. Ніщо так, як спортивне подолання фізичних слабкостей і зміцнення духу, тобто уся спортивна досконалість, не зможе передати глибину змагань, які відбуваються щодня і в яких нагородою людині є сам Бог. «Боротьба», «біг», «нагорода» - це метафори зі спортивного життя нагадують християнинові про необхідність праці над собою на шляху до Бога – повноти людського життя (Palma, 2019).

Спорт, у якому людська особа та її гідність опиняються на узбіччі, а рушійною силою стають будь-які інші інтереси, наприклад фінансові, навряд

чи виконує свою функцію вповні. Фізична культура, як удосконалення та розвиток можливостей людського тіла в розумінні християнина не мислима без плекання також духовно-інтелектуальних вартостей. Тому автентичний спорт повинен бути носієм обох систем вартостей.

У наш час, як відомо, певну частину молоді спорт приваблює зовсім не як сфера виявлення естетики, моральності, культури та засіб гармонійного розвитку, а передусім - можливістю заробляти гроші, спостерігати і проявляти жорстокість, агресивність, грубу фізичну силу (Бугуйчук, 1997, с. 118).

Серед спортсменів, в тому числі і наймолодших, спостерігається прагнення досягти перемоги чи відчутти адреналін за будь-яких умов, навіть за рахунок здоров'я та порушення моральних норм. Заняття спортом можуть призводити до цілої низки негативних явищ, які суперечать основним ідеалам і цінностям християнського віроучення та загально прийнятим моральним нормам: до стресів у дітей, погіршення стану їх здоров'я, розвитку негативних якостей особистості, таких, як егоїзм, агресивність, заздрість, ненависть до суперників, жадібність та інше. Ряд дослідників висловлюють побоювання з приводу того, що агресивність, насильство, грубість будуть займати в подальшому більш питому вагу у спорті (Куліш, 2021, с. 54).

Чи не суперечить фізична культура і спорт християнському вченню? Ми можемо сказати, що не суперечить за своєю суттю. Насправді і серед спортсменів є християни. І як говорять багато з них, віра часто допомагає спортсмену у важких ситуаціях, а якості, набуті у великому спорті, стають корисними у духовному житті. Так, відомі світові спортсмени - футболіст Хуан Карлос Валерон (Іспанія), футболіст Лусіо (Бразилія), футболіст Пауло Сержіо (Бразилія), футболіст Зе Роберто (Бразилія), тенісист Майкл Чанг (США), легкоатлет Джонатан Едвардс (Великобританія), хокеїст Майк Гартнер (Канада) та інші, свідчать, що вони знайшли надійну основу в своєму житті - Ісуса Христа. Їхня віра в Бога зміцніла і привела до того, що вони самі називають її своєю найбільшою перемогою (Петришин, 2003, с. 25).

Разом з тим не можна погодитися із людьми, які стверджують, що заняття спортом потрібні людині лише на певному етапі її розвитку, а також те, що спорт не створює духовних цінностей. Така оцінка не відповідає реальному значенню спорту і фізичної культури в розвитку людства. По-перше, фізична культура і спорт допомогли людині виживати, перемагати життєві негаразди. По-друге, перед Україною, яка стала на шлях духовного відродження та вирішення економічних проблем, стоять великі труднощі. Для досягнення поставлених цілей і їх подолання потрібні не тільки великі матеріальні ресурси, а й активні, творчо обдаровані, здорові і фізично розвинуті люди, які прагнуть

до різностороннього розвитку та виявлення своїх здібностей і висунення на перший план духовно-моральних цінностей у своєму ставленні до інших людей, до природи та самих себе. Адже саме на ці життєві цінності орієнтується і вчення християнства. Християни знають, що здоров'я - це Божий дар, який ми маємо зберігати і зміцнювати, фізично розвивати і вдосконалювати себе та своїх дітей. Ми зобов'язані до цього вже тому, що несемо відповідальність не тільки за їх духовне, але і фізичне здоров'я. По-третє, самі служителі католицької та православної Церкви, визнають положення про те, що фізична культура і масовий спорт корисні для людей, які переходять від світського життя до духовного (Strani, & Cantori, 2022, с. 34-35).

На перший погляд, Церква і спорт, особливо великий, - сфери, дуже далеко віддалені один від одного. Але чи може Церква відроджуватися від світського життя? Тим більше від подій, які притягують увагу світової громадськості.

Отож, з християнської точки зору, спорт повинен виходити поза межі суто фізичної сили, щоби провадити нас шляхом моральної сили і величі. Це також підкреслює папа Венедикт XVI, говорячи про роль спорту в моральному вдосконаленні людини: «заняття спортом є засобом гармонійного розвитку особистості та її морального вдосконалення» (Бойко, 2003, с. 37).

Папа Венедикт XVI зазначив, що спорт виховує не тільки здоровий командний дух, але є школою поглибленого розуміння гуманістичних і християнських цінностей. Займаючись спортом, людина краще може зрозуміти, що її тіло не може бути трактоване лише як предмет, а її тілесність є засобом виразити себе й творити стосунки з іншими (Юрковіч, 2017).

Загалом впродовж XX початку XXI століття вище духовенство Католицької Церкви приділяло неабияку увагу фізичній культурі і її поширенню серед молоді. Відомо чимало випадків із біографій понтифіків, які про це свідчать. Зокрема, папа Римський Пій XI мав репутацію книжника і спортсмена. Друзі жартівливо називали його «альпіністом». Цим видом спорту він справді пристрасно захоплювався в молодості. В районі Монблану у Франції, його ім'ям названа одна альпіністська стежка. Він також залюбки їздив на велосипеді, був невтомним мандрівником і навіть свого часу мав намір узяти участь в експедиції на Північний полюс (Григулевич, 1998, с. 236).

Папа Пій XI прихильно ставився до спортивної діяльності. Він неодноразово спеціальними актами благословляв спортсменів, вважаючи, що «спортсмени своїми спортивними результатами прославляють Всевишнього» (Palma, 2019).

Папа Пій XII, нагадуючи нам слова свого попередника папи Пія XI, що був спортсменом, пише: «наражати тіло на здорову втому, щоби розум

міг відпочити та приготуватися до нових завдань, загострювати відчуття, щоб інтенсивніше розвивати інтелектуальні здібності, тренувати м'язи і звикати до фізичних зусиль, щоб виробити характер і сформувати сильну та гнучку, немов сталь, волю, – ось якою була ідея спорту, сформульована священиком-альпіністом» (Пій XII, 2003, с. 15).

Папа Римський Пій XII також неодноразово виявляв своє позитивне ставлення до фізичного виховання і спорту. Він дотримувався норм здорового життя, був стриманий у їжі, дуже любив піші прогулянки. За ці самотні прогулянки, його прозвали «вокером». «Вокер» – англійською мовою «ходак» (Григулевич, 1998, с. 237).

Чи не найбільшим прихильником спорту серед вищого духовенства Католицької Церкви за всю її історію був папа Іван Павло II. Замолоду він активно займався футболом, веслуванням на байдарках, туризмом та гірськолижним спортом. Очолівши Католицьку Церкву, Іван Павло II не полишав заняття спортом. Він дуже любив піші прогулянки у горах і плавання. За любов до спорту Івана Павла II газети Західної Європи називали «атлет віри», «папа-спортсмен» (Григулевич, 1998, с. 239).

Оцінюючи значення спорту і спортсменів для всього людства, Іван Павло II заявив, що «спорт поширився у найвіддаленіші куточки світу, здолавши відмінності культур та націй. З огляду на планетарний вимір його діяльності, відповідальність спортсменів у світі неабияка. Вони покликані перетворити спорт у нагоду для зустрічі і діалогу, які були б вищі від мовних, расових та культурних перешкод. Спорт насправді може зробити вагомий внесок у досягнення мирного порозуміння між народами, сприяти утвердженню у світі нової цивілізації, побудованої на любові» (Іван Павло II, 2003, с. 10).

У такому розумінні спорт буде не самоціллю, а лише засобом досконалого та врівноваженого формування людини. Спорт мусить служити не тільки здоровому способу життя, але й служити Богові. Тому з християнської точки зору спорт повинен скеровувати людей, їх фізичні зусилля та моральні чесноти, які він розвиває, для досягнення такої мети. Тому християнин повинен використовувати спорт тільки як один із засобів для досягнення вічної нагороди в небі (Пій XII, 2003, с. 15). Водночас глава Католицької Церкви застерігав від негативних проявів спорту: «важливо наголошувати і пропагувати позитивні аспекти спорту, однак не менш важливо звертати увагу на ситуації, коли спорт може допускатися порушень моралі та етичних норм» (Іван Павло II, 2003, с. 11).

Папа Франциск у Посланні з нагоди Чемпіонату світу з футболу 2014 року зазначав: «у занятті спортом ми можемо побачити метафору життя. В житті потрібно “тренуватися”, прагнути досягнути важливих результатів. Дух спорту стає образом жертв,

потрібних для зростання в чеснотах, необхідних для формування характеру людини. Для того, аби людина могла вдосконалюватися, потрібне всеціле й послідовне “тренування”, і набагато більше зусиль потрібно для досягнення миру між “вдосконаленими” людьми! Потрібно багато «тренуватися». Церква завжди цікавилася питаннями, пов'язаними зі спортом, бо вона високо цінує все, що конструктивно сприяє гармонійному та повному розвитку людської особи, її тіла й душі» (Юркович, 2017).

На жаль Церква говорячи про спорт часто зустрічається і з такими проблемами, коли культурні та суспільні явища, спричинені новими, часто неконтрольованими свободами, розкутістю, небаченими досі можливостями, ще потребують правильної оцінки. Цінність людського життя в християнстві, полягає у тому, що уся людина в її тілесно-духовній єдності, розглядалася як творіння Бога. Крім того, внаслідок таїнства Втілення, кожна людина розглядається як уособлення милосердя Божого, згідно з яким, те що ти робиш не тільки із життям ближнього а із своїм: «Мені ви вчинили» (Святе Письмо, 2007, Мт. 25, 45).

На цих засадах Католицька Церква виробила богословську мораль, яка проголошує сакральність життя кожної людини, тому спричинення шкоди життю, здоров'ю, тілу людині, а також необгрунтована ризикована поведінка щодо свого життя – католицькою Церквою засуджуються (Згречча, Спаньйола, & П'єтро, 2007, с. 64).

Небезпека для правильного розуміння спорту виникає тоді, коли бажання перевершити себе стає домінуючим, небезпечним та хибним ідеалом. Адже відкидання обмежень свого організму неодмінно призводить до патологічної поведінки та установок, таких як вживання допінгу або - що набагато гірше - до серйозних пошкоджень організму (Pogodzińska, 2010, с. 126).

Папа Іван Павло II, усвідомлюючи велику небезпеку дегуманізації спорту, говорив спортсменам: «поруч із спортом, який допомагає людині, є інший спорт, який шкодить їй; поруч зі спортом, який облагороджує тіло, є спорт, який принижує і зраджує його; поруч із спортом, який служить високим ідеалам, є спорт, який шукає лише прибутку; поруч із спортом, який об'єднує, є спорт, який розділяє». Прогресуюче зведення спорту до засобу задоволення, бажання змагатися або бути більш успішним, вимагає більш глибокої відповіді, яка допомогла б відновити його справжнє обличчя. Тому звернення до релігії та віри дає надію на новий, реабілітаційний погляд на спорт.

У своєму вченні про спорт Католицька Церква насамперед рішуче виступає проти форм спорту, у яких людина є сировиною на службі спорту. Можна навіть спокуситися сказати, що будь-яка деформація спорту є приниженням людини, підпорядкуванням

її гідності спортивним результатам, жадобі грошей чи видовищності шоу, яким, без сумніву, стають спортивні змагання. Церква, відстоюючи гідність людської особи, не може потурати таким явищам, як об'єктивація людини, ставлення до неї як до "матеріалу", який можна покращити за допомогою допінгу, комерціалізації чи порушення базових етичних принципів. Християнські роздуми про спорт також визнають небезпеку неправильно зрозумілого вдосконалення, яке набуває форми «відчайдушного прагнення до професійної та технічної досконалості».

У своїх заявах Церква не обмежується лише вказівкою на негативні сторони спортивної діяльності та небезпеки, які їй загрожують. Вона також вказує на шляхи виходу з кризи, яка охопила спорт. Пам'ятаючи про те, яким є спорт сьогодні і що він залежить виключно від самої людини, вона бачить шлях до його покращення в людських діях. Церква заохочує священників, вихователів і вчителів, а також людей, залучених до спортивних організацій, цікавитися спортом і підтримувати його через просвітницьку діяльність та заохочення людей до занять спортом. Самі спортсмени та спортсменки, які беруть участь у спортивній діяльності, можуть сприяти покращенню спорту, демонструючи власну поведінку, вірність ідеалам та особисту культуру (Pogodzińska, 2010, с. 133-134).

Напередодні чемпіонату світу з футболу в Італії, в 1994 році папа Іван Павло II сказав футболістам: «Спортсмени з усього світу дивляться на вас. Будьте свідомими вашої відповідальності, не тільки тут на стадіоні, але і поза ним як люди, які цілим своїм єством мають прагнути стати прикладом для наслідування мільйонам молоді, а не їхніми ідолами. Молодь потребує лідерів, які відкриті до спілкування з нею, які можуть дати їй відчуття повноцінності, дисципліни, справедливості і вартості» (Глова, 2007, с. 4).

Позиція Католицької Церкви щодо спорту у світі вищенаведених міркувань є однозначно позитивною. Про це свідчить не лише визнання Церквою у ньому цінностей, важливих для людини, яка прагне до досконалості, але й небезпек і загроз. Це є вираженням особливої турботи, якою Церква оточує світ спорту.

У правильному розумінні спорт - це сфера людської діяльності у якій людина є суб'єктом дії, спрямована на фізичне і духовне вдосконалення. Неправильне розуміння призводить до об'єктивації людської особистості, зведення її до площини речей. Саме ставлення до людини як до пасивної матерії, позбавленої духовності, є головною загрозою для спорту. Тільки спорт, заснований на переконанні невід'ємної гідності кожної людини, може служити її вдосконаленню (Strani, & Cantori, 2022, с. 68).

Спорт повинен бути для християнського суспільства не тільки фактором задоволення своїх потреб чи досягнення певних цілей, він має

акумулювати в собі морально-етичні цінності, мусить стати універсальним засобом гармонізації людини та сприяти реалізації отриманих від Бога можливостей як духовних, інтелектуальних та тілесних.

Висновки та перспективи дослідження.

Підсумовуючи, можна ствердити, що мова спорту є універсальна, яка долає суспільні, культурні, расові та релігійні парадигми і передає нам широкий спектр загальнолюдських цінностей. Одночасно із сумом можемо ствердити, що із комерціалізацією, спорт поступово втрачає свою «душу». Дух гедонізму та утилітаризму щораз більше заповнює сферу фізичної культури та спорту. Вчення Католицької Церкви щодо спортивної діяльності зосереджене, насамперед, на її виховному потенціалі та розглядає її як засіб цілісного розвитку людини. Спорт є засобом виховання людей до щедрості, дружби й пошани, а також солідарності.

Отже спорт повинен бути не самоціллю, а лише засобом для розвитку позитивних людських якостей. Фізична культура як частина загальної культури може суттєво впливати на формування і виховання особистісних якостей, тих хто займається спортом. Роль спорту у формуванні особистісних якостей підсилюється у зв'язку з її соціальною сутністю та можливістю розвитку духовності у людині. Високий емоційний фон виконання різноманітних фізичних вправ сприяє розвитку схильності до співпраці, взаємодопомоги та відповідальності.

Спорт повинен бути для суспільства не лише оздоровчим і виховним фактором, але має включати у себе морально-етичні та світоглядні цінності, стати універсальним засобом гармонізації людини, її духовного і тілесного самовдосконалення, сприяти реалізації духовних, тілесних та інтелектуальних можливостей, отриманих від Бога.

Релігія і спорт вдосконалюють і формують людину в її духовно-тілесній іпостасі. Тому потрібна співпраця, координація і контакти Церкви із представниками спорту та громадсько-просвітницьких організацій.

Беручи до уваги незаперечний факт, що Церква і спорт мають великий вплив на ментальність десятки мільйонів людей в Україні, особливо на дітей та молодь, потрібно визнати, що через відсутність тісної співпраці, суспільство багато втрачає. Жодних богословських чи світоглядних перешкод не існує у співпраці між християнськими Церквами та світом спорту. Навпаки від такої співпраці виграють усі, насамперед діти, спортсмени. Через спорт Церква може активніше проводити євангелізацію суспільства. Щоб досягти співпраці, необхідно обговорити шляхи можливої співпраці Церкви і спортивних організацій (круглі столи, конференції, тощо) за участю провідних фахівців фізичної культури і спорту, а також священнослужителів та богословів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Бойко, І. (2007). *Біоетика: скрипти для студентів*. Львів: УКУ.
- Бугуйчук, С. (1997). *Физическая культура, спорт, мировоззрение*. Д.: Воск.
- Глова, І. (2007). В здоровому тілі здоровий дух. *Пізнай правду: католицький часопис*, 5, 2-4.
- Григулевич, Й. (1998). *Папство. XX століття*. Київ: Видавництво політичної літератури України.
- Жалба, Б. В., & Базилук, Т. А. (2019). Вплив фізичної культури і спорту на моральність студентів. *Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи»: матеріали IV Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції (5 грудня 2019 р., м. Київ) (с. 380-383)*. Київ: КНУТД. Відновлено з https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15122/1/OIPR2019_P380-383.pdf
- Згечча, Е., Спаньйоло, А., & П'єтро, М. (2007). *Біоетика*. (Переклад з італ. В. Шовкун). Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право».
- Іван Павло II. (1995). *Енцикліка Evangelium Vitae*. Відновлено з <http://katekhytyka-6.blogspot.com/2018/01/evangelium-vitae-1995.html>
- Іван Павло II. (2003). Іспит сумління для спорту. *Церква і спорт: На шляху до співпраці (с. 9-12)*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.
- Кодекс Канонів Східних Церков*. (1995). Львів: Видавництво оо. Василян.
- Кубай, Д. (2021). Філософські аспекти еволюції спортивної діяльності. *Соціально-політичні комунікації як чинник консолідації та демократизації українського суспільства: щорічн. наук. праць*. (с. 391). Тернопіль: ЗУНУ. Відновлено з <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/46991>
- Кулик, С. М., & Веремчук, А. В. (2021). Глобалізація спорту: Ватикан підтримує футбол. *Соціально-політичні процеси в Україні та світі у контексті глобалізаційних перетворень: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ірпін, 23 квітня 2021 року) (с. 90-95)*. Ірпін: Університет ДФС України. Відновлено з <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39202/1/Bessonova-Irpen-2021-confer.pdf>
- Куліш, А. М., & Турпітько, В. В. (2020). Розвиток спорту в Україні та за кордоном. *Правові горизонти*, 20(33), 42-46. DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i20.p42>
- Куліш, Н. (2021). Соціальне служіння Церков і конфесій на ниві збереження індивідуального та громадського здоров'я сучасних українців. *Українське релігієзнавство*, 93, 49-69. DOI: <https://doi.org/10.32420/2021.93.2210>
- Литвинець, А. І. (2015). Спортивна діяльність християнських організацій в Україні: проблема взаємодії державних органів управління спортом з інституціями церков. *Спортивна наука України*, 4(68), 18-27. Відновлено з <https://sportscience.idufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/339>
- Пій XII. (2003). Значення спорту і фізичного виховання для розвитку людини. *Церква і спорт: На шляху до співпраці (с. 13-16)*. Львів: Галицька Видавнича Спілка.
- Святе Письмо Старого та Нового Завітів*. (2007). (Переклад Іван Хоменко). Видавництво Отців Василян «Місіонер».
- Хартія працівників служби охорони здоров'я. (2010). *Папська Рада у справах душпастирства служби охорони здоров'я*. Львів: ЛОБФ «Медицина і право».
- Юркович, І. (2017). *Про цінності чесного спорту*. Відновлено з <https://live-christ.com/ua/rizne/pro-tsinnosti-chesnogo-sportu>
- De Oto, A. (2017, Maggio 15). Sport, religione e pluralismo culturale: le molteplici forme di lotta alla discriminazione etnico-confessionale. *Stato, Chiese e pluralismo confessionale*. DOI: <https://doi.org/10.13130/1971-8543/8448>
- Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita. (2018, June 1). «Dare il meglio di sé». *Documento sulla prospettiva cristiana dello sport e della persona umana*. Відновлено з <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2018/06/01/0401/00856.html#italianodoc>
- Palma, A. (2019, July 28). *Sport, religione e pluralismo culturale. Il simbolismo religioso nell'ordinamento sportivo*. Retrieved from <http://www.salvisjuribus.it/sport-religione-e-pluralismo-culturale-il-simbolismo-religioso-nellordinamento-sportivo/>
- Pogodzińska, S. (2010). Sport jako droga doskonalenia człowieka. *Wrocławski Przegląd Teologiczny*, 18(2). DOI: <https://doi.org/10.34839/wpt.2010.18.2.113-136>
- Strani, di R., & Cantori, M. (2022). *Lo sport linguaggio universale. Atletica Vaticana e Fiamme Gialle*. Roma: Editoriale Romani.

REFERENCES

- Boiko, I. (2007). *Bioethics: scripts for students*. Lviv: UKU.
- Buhuichuk, S. (1997). *Physical culture, sport, outlook*. D.: Wax.
- Code of Canons of the Eastern Churches*. (1995). Lviv: Publishing house o.o. Vasiliyan.
- De Oto, A. (2017, Maggio 15). Sport, religione e pluralismo culturale: le molteplici forme di lotta alla discriminazione etnico-confessionale. *Stato, Chiese e pluralismo confessionale*. DOI: <https://doi.org/10.13130/1971-8543/8448>
- Dicastero per i Laici, la Famiglia e la Vita. (2018, June 1). «Dare il meglio di sé». *Documento sulla prospettiva cristiana dello sport e della persona umana*. Retrieved from <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2018/06/01/0401/00856.html#italianodoc>
- Hlova, I. (2007). Healthy body healthy mind. *Know the Truth: A Catholic Journal*, 5, 2-4.
- Holy Scripture of the Old and New Testaments*. (2007). (Translated by Ivan Khomenko). "Missioner" Publishing House of Fathers Vasiliyan.
- Hryhulevych, Y. (1998). *Papacy. 20th century*. Kyiv: Publishing House of Political Literature of Ukraine.

- Ivan Pavlo II. (1995). *Encyclical Evangelium Vitae*. Retrieved from <http://katekhytyka-6.blogspot.com/2018/01/evangelium-vitae-1995.html>
- Ivan Pavlo II. (2003). An examination of conscience for sports. In *Church and sport: On the way to cooperation* (pp. 9-12). Lviv: Halytska Publishing Union.
- Kubai, D. (2021). Philosophical aspects of the evolution of sports activities. In *Socio-political communications as a factor of consolidation and democratization of Ukrainian society: annual. of science works* (p. 391). Ternopil: ZUNU. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/46991>
- Kulish, A. M., & Turpitko, V. V. (2020). Development of sports in Ukraine and abroad. *Legal horizons*, 20(33), 42-46. DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i20.p42>
- Kulish, N. (2021). Social service of churches and denominations in the field of preservation of individual and public health of modern Ukrainians. *Ukrainian religious studies*, 93, 49-69. DOI: <https://doi.org/10.32420/2021.93.2210>
- Kulyk, S. M., & Veremchuk, A. V. (2021). Globalization of sports: Vatican supports football. In *Socio-political processes in Ukraine and the world in the context of globalization transformations: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference (Irpın, April 23, 2021)* (pp. 90-95). Irpin: Universytet DFS Ukrainy. Retrieved from <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39202/1/Bessonova-Irpen-2021-confer.pdf>
- Lytvynets, A. I. (2015). Sports activities of Christian organizations in Ukraine: the problem of interaction between state sports management bodies and church institutions. *Sports science of Ukraine*, 4(68), 18-27. Retrieved from <https://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/339>
- Palma, A. (2019, July 28). *Sport, religione e pluralismo culturale. Il simbolismo religioso nell'ordinamento sportivo*. Retrieved from <http://www.salvisjuribus.it/sport-religione-e-pluralismo-culturale-il-simbolismo-religioso-nellordinamento-sportivo/>
- Pii XII. (2003). Significance of sports and physical development for the development of people. In *Church and sport: On the way to spivpratsi* (pp. 13-16). Lviv: Galikka Vidavnycha Spilka.
- Pogodzińska, S. (2010). Sport jako droga doskonalenia człowieka. *Wrocławski Przegląd Teologiczny*, 18(2), DOI: <https://doi.org/10.34839/wpt.2010.18.2.113-136>
- Pontifical Council for the Pastoral Care of Health Services. (2010). Charter of health care workers. Lviv: LOBF «Medicine and Law».
- Sgreccia, E., Spagnolo, A., & Pietro, M. (2007). *Bioethics*. Lviv: "Medicine and Law" publishing house.
- Strani, di R., & Cantori, M. (2022). *Lo sport linguaggio universale. Atletica Vaticana e Fiamme Gialle*. Roma: Editoriale Romani.
- Yurkovich, I. (2017). *About the values of fair sport*. Retrieved from <https://live-christ.com/ua/rizne/pro-tsinnosti-chesnogo-sportu>
- Zhalba, B. V., & Bazyliuk, T. A. (2019). The influence of physical culture and sports on the morality of students. In *Educational and innovative interactive platform "Entrepreneurial Initiatives": materials of the IV All-Ukrainian Scientific Internet Conference (December 5, 2019, Kyiv)* (pp. 380-383). Kyiv: KNUTD. Retrieved from https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15122/1/OIIP2019_P380-383.pdf